

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСІВ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Будь-який господарюючий суб'єкт, здійснюючи виробничу діяльність, використовує обмежені економічні ресурси, що поділяються на природні, матеріальні, трудові, фінансові і підприємництво (як особливий ресурс). Ключовою складовою усієї виробничо-господарської діяльності підприємства є основні засоби.

Протягом тривалого функціонування в господарській діяльності підприємств основні засоби зазнають фізичного (матеріального), морального (техніко-економічного) та вартісного (економічного) зносу. Внаслідок фізичного зносу погіршуються технічні та соціальні характеристики основних засобів. Моральний знос характеризується поступовою втратою засобами праці своєї споживної вартості внаслідок удосконалення існуючих та створення нових засобів виробництва, створення нової технології. Вартісний знос - це вид зносу, при якому балансова вартість визначеного виду основних виробничих фондів за роками експлуатації поступово переноситься на зменшення скорегованого прибутку в межах норм амортизаційних відрахувань.

Ліквідувати негативний вплив зношення основних засобів на продуктивність їх функціонування можливо за рахунок впровадження ефективної стратегії відтворення основних засобів. Відтворення основних виробничих засобів - це процес безперервного їх оновлення. Просте підвищення амортизаційних норм не призведе до значного поліпшення відтворення основних фондів, що актуалізує завдання, пов'язані із забезпеченням розробки стратегії відтворення основних засобів.

На сьогоднішній день інвестиційна активність підприємств є надзвичайно низькою - обсяги інвестицій, направлених на оновлення основних засобів не перевищують в окремих галузях і 1%, тоді як ступінь зносу основних засобів досягає 80% в деяких сферах діяльності. Однією з причин низького рівня оновлення основних засобів підприємств є відсутність розробленої та впровадженої стратегії відтворення основних засобів. Саме тому необхідно доповнити існуючу модель стратегії відтворення основних виробничих засобів декількома етапами.

Перший етап - це початок формування стратегії, передбачає оцінку стану та використання основних засобів, що експлуатуються підприємством. На даному етапі виявляються причини неефективного функціонування та пропонуються резерви більш ефективного їх використання; розробляються шляхи ліквідації негативних чинників, які підприємство може усунути без значних витрат та не застосовуючи механізм оновлення основних засобів.

На другому етапі відбувається визначення виробничої потреби підприємства в оновленні основних засобів та встановлюється перелік основних засобів, які потребують ремонту, заміни, реконструкції тощо, а також визначається система пріоритетів в оновленні конкретних одиниць основних засобів.

Наступний крок - здійснення оцінки можливих результатів оновлення основних засобів, визначення переваг та недоліків відтворення, а також майбутнього підвищення ефективності використання основних засобів внаслідок здійсненого оновлення за допомогою системи показників. На цьому ж етапі обирається форма відтворення основних засобів, відбувається техніко-економічне обґрунтування оновлення.

Четвертий етап передбачає визначення джерел фінансування відтворення основних засобів та проведення аналізу структури фінансових ресурсів. До внутрішніх фінансових джерел відносять амортизаційні відрахування, нерозподілений прибуток, кошти засновників підприємства, страхові суми відшкодувань збитків, пов'язаних з втратою майна, суми, отримані від продажу основних засобів, а також кошти від емісій акцій та інших цінних паперів, пайові та інші внески членів трудових колективів, кошти від здачі основних засобів в оренду. До зовнішніх фінансових ресурсів відносять довгострокові позички, кошти страхових, венчурних, пенсійних та інших фондів, кошти державних та позабюджетних фондів та кошти іноземних інвесторів. Підприємство, у свою чергу, може ввести в практику своєї діяльності закріплення фінансових ресурсів за формами відтворення основних засобів.

На п'ятому етапі розробки стратегії здійснюється оцінка запропонованих альтернативних варіантів. Критеріями оцінки можуть виступати: плата за залучення фінансових ресурсів, умови повернення, термін залучення тощо.

На підставі оцінки альтернативних варіантів оновлення здійснюється вибір оптимального варіанту відтворення основних засобів та джерел їх фінансування (шостий етап). Послідовність реалізації етапів стратегії відтворення відображено на рис.1.

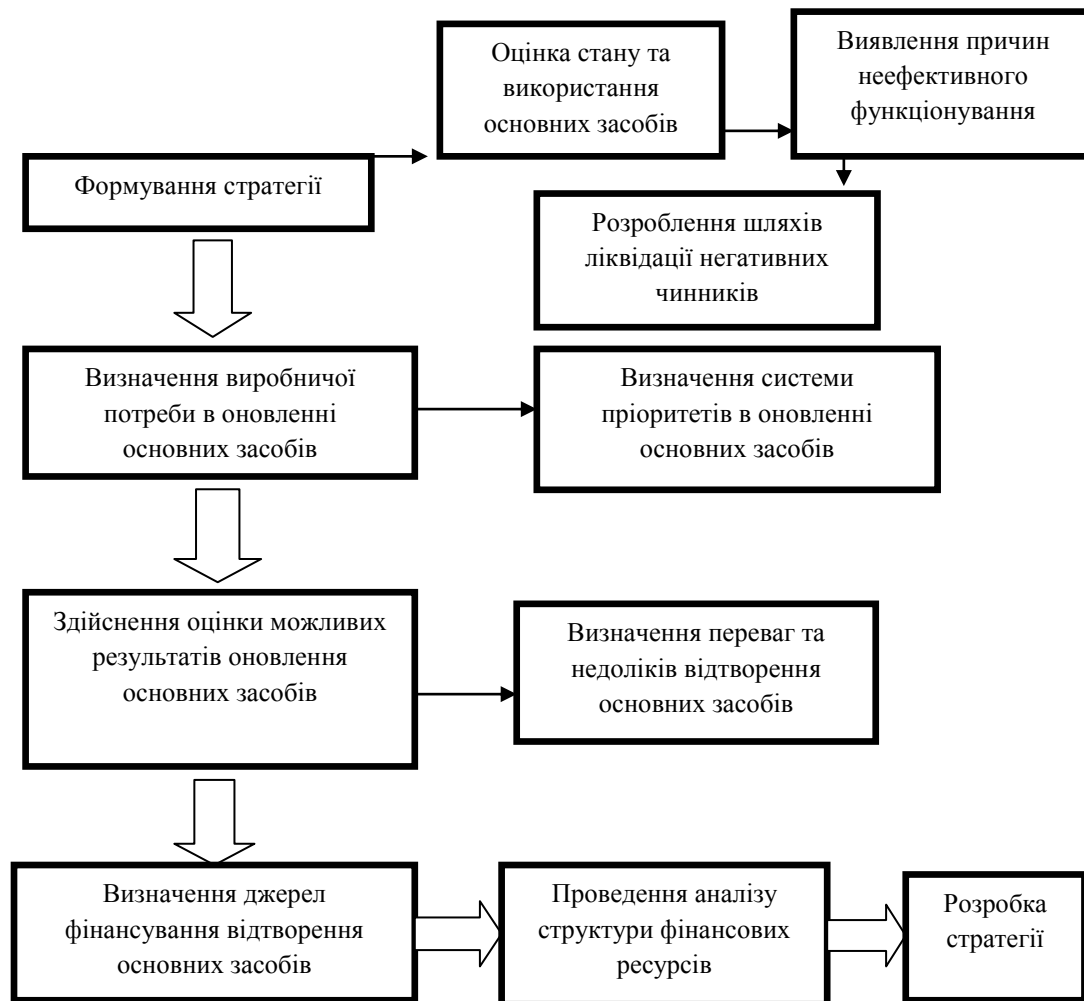


Рис. 1. Модель стратегії відтворення основних засобів

Водночас, маємо відмітити, що прийняття управлінських рішень в цілому по підприємству та у сфері відтворення зокрема вимагає належного інформаційного забезпечення. Одним з напрямів формування такого забезпечення ми вважаємо реалізацію системного підходу до управління відтворенням, що проявляється у визначенні інтегрального показника ефективності процесу відтворення. Так, зазначений показник, на нашу думку, визначається шляхом добутку окремих його елементів та набуває вигляду:

$$Кінт = Кпрід * Крент * Кавт * Кпрпр * 100\%$$

де Кінт – інтегральний показник ефективності процесів відтворення, Кпрід – коефіцієнт придатності основних засобів, Крент – коефіцієнт рентабельності основних засобів, Кавт – коефіцієнт автономії, Кпрпр – коефіцієнт приросту основних засобів.

Запропонований інтегральний показник при проведенні аналізу досліджується в динаміці.

Таким чином, можемо дійти висновку, що впровадження запропонованих заходів, а саме реалізація стратегії відтворення з використанням інтегрального показника під час аналізу, дозволить значно підвищити ефективність процесів відтворення основних засобів на підприємстві та забезпечити виробничо-господарські процеси суб'єктів господарювання необхідними ресурсами.